

De vilde ørreder og fiskeædende rovdyr ved tilløbene til Gudenåen og Randers Fjord

Bestandsanalyser

af fisk

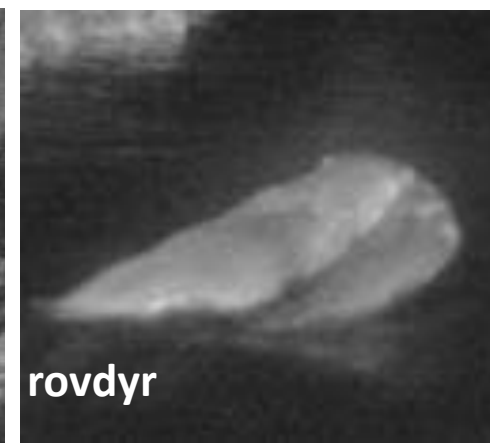
Smoltundersøgelser i Gudenåen/Randers Fjord

Vildtkameraer

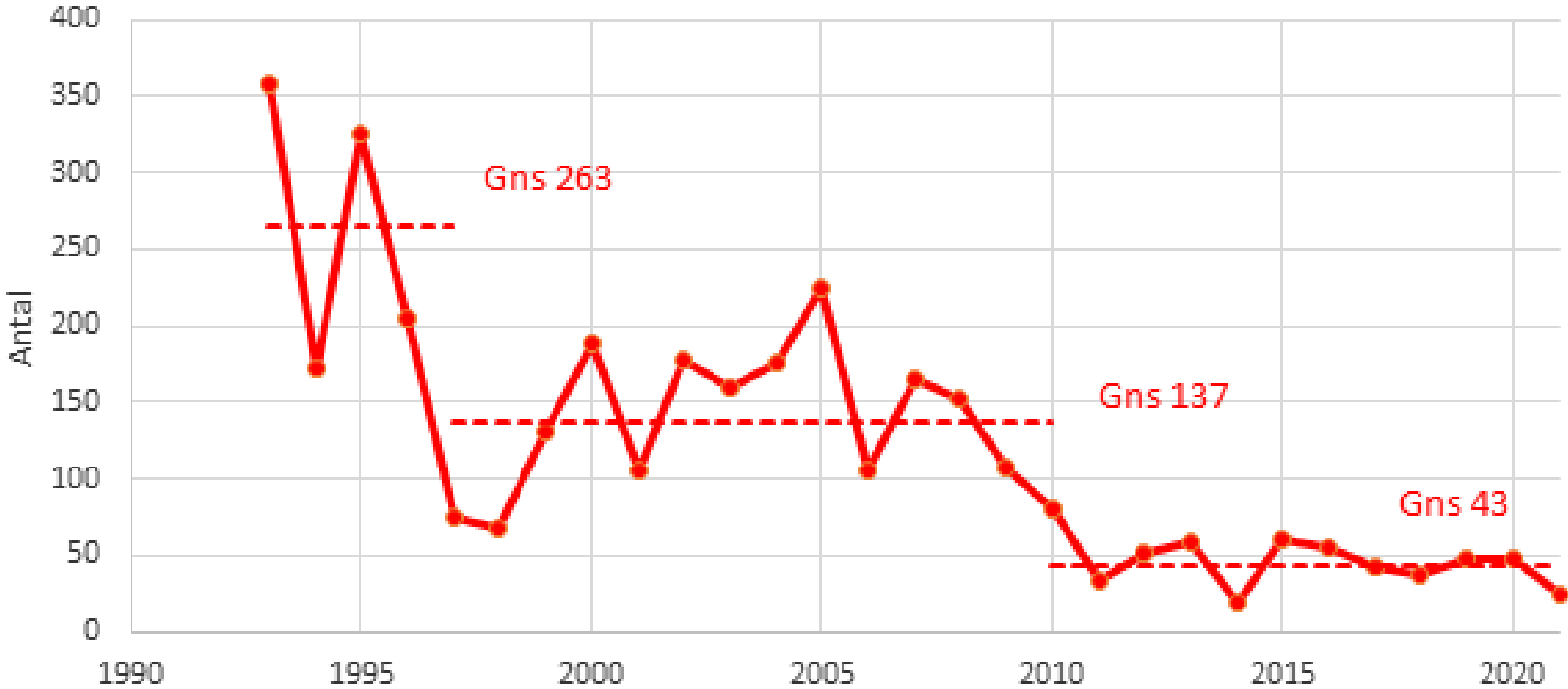

Fiskeædende rovdyr

2017: Henvendelse fra BSF om faldende havørredfangster i Gudenåen

Havørredfangster 1993-2021
 Gudenå Bjerringbro Sportsfiskerforening

Figur fra Per Frost Vedsted, BSF

Kommunerne har fjernet mange spærringer for fiskenes vandringer og forbedret vandløbenes miljøtilstand i de senere år

Det burde have forbedret ørredbestandene

Derfor er havørredens generelle tilbagegang uventet

2018 - Arbejdsgruppen "Havørreden tilbage til Gudenåen"

- Arbejde for at skabe gode naturlige ørredbestande
- Kortlægge problemstillinger
- Lave undersøgelser m.m.

- 4 sportsfiskerforeninger (Bjerringbro-, Langå-, Hadsten- og Randers)
- 3 kommuner (Viborg-, Favrskov- og Randers)
- Danmarks Sportsfiskerforbund (sekretariat)
- DTU Aqua (fiskefaglig rådgiver)

Miljøstyrelsen og Danmarks Center for Vildlaks deltager som observatør/konsulent

Tak til alle deltagere i samarbejdet ”havørreden tilbage til Gudenåen”
En særlig tak til de mange frivillige fra de fire foreninger
for en enestående indsats !

Nogle af opgaverne:

Hjælp til kommunernes
og DTU Aquas fiskeundersøgelser
(også planer for fiskepleje)

Kameraprojekt

- Aftaler med lodsejer o.a.
- Opsætte og passe kamera
- Sortere mange fotos
- Lagre data i projekt-regneark
- Backup
- Udveksle viden og erfaringer
- Langt, sejt træk i et år !

Yngel fra gydning

Smolt

Havørred

Hvorfor færre havørreder i Gudenåen siden 1990'erne?

- Er antallet af ørredyngel fra gydning blevet mindre i gydevandløbene ?
- Dør flere smolt end tidligere på deres vandring mod havet ?
- Æder fiskeædende rovdyr flere ørreder end tidligere i de små gydevandløb ?

- Hvordan kan man forbedre fiskebestandene ?

DTU Aqua har undersøgt smoltens vandringer fire gange (2003 og 2005, gentaget/udvidet 2020 og 2021)

Mærket smolt

Lille akustisk mærke
"individuel lydsender"

Hydrofon
(lyttestation)

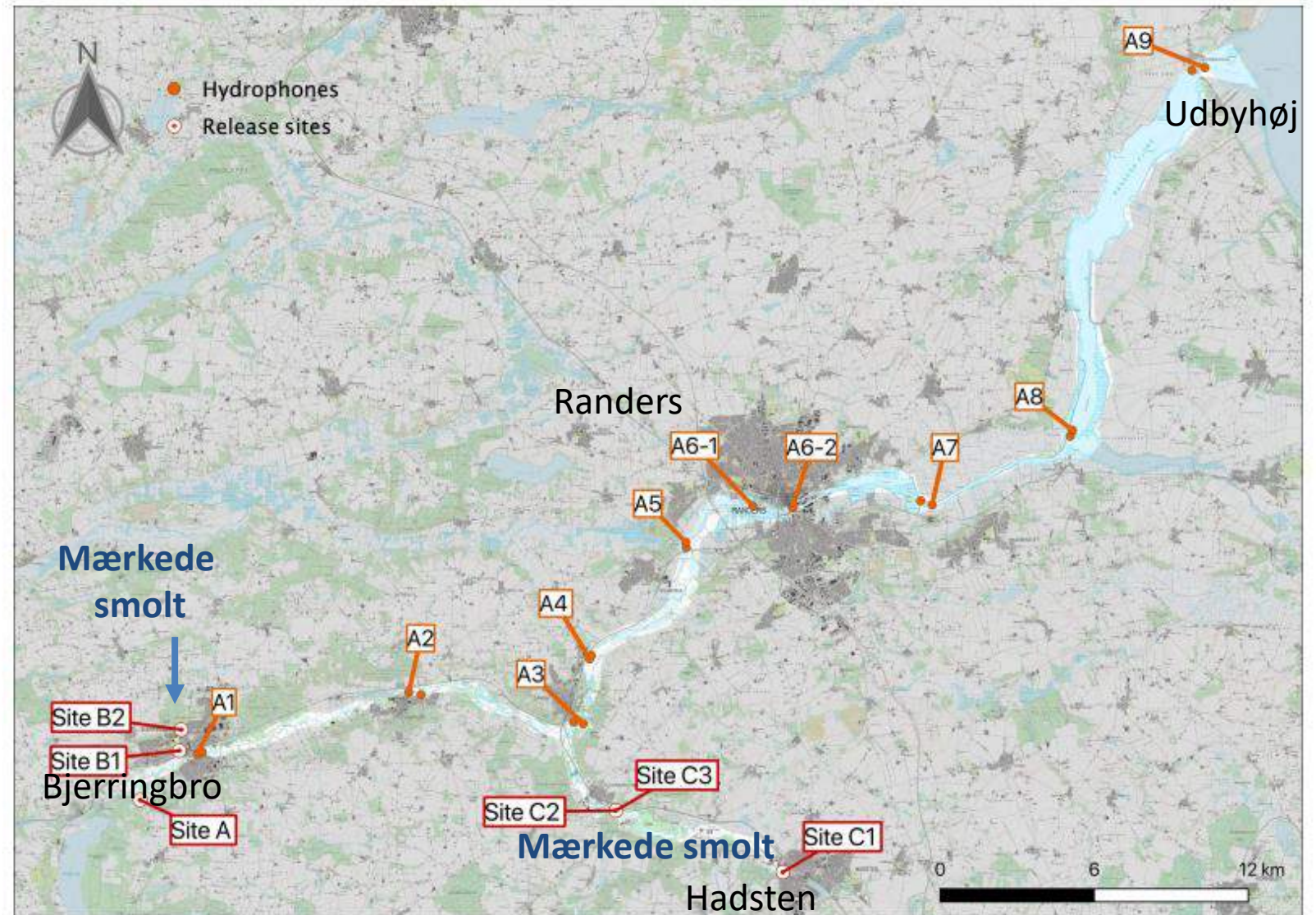
Dataindlæsning

Bøje med hydrofon

Lokaliteter for mærkning og lyttestationer (hydrofoner) 2021

A = lyttestationer
B og C: Mærkning smolt

Konklusioner

- De fleste vilde ørredsmolt overlever vandringerne forbi Udbyhøj
- Udsatte ørredsmolt overlever kun turen til Udbyhøj halvt så godt som de vilde
- Udsatte laksesmolt overlever lige så godt som vilde ørredsmolt

Ikke signifikant forskel på smoltoverlevelsen fra 2003-2005 til 2020-2021

Den primære årsag til den store nedgang i Gudenåens havørredbestand skal sandsynligvis findes et andet sted i livscyklussen end ved smoltvandringerne fra gydevandløbene til Udbyhøj

Er de naturlige ørredbestande blevet mindre i gydevandløbene ?

Ja

Brandstrup Bæk ved Ulstrup blev meget grundigt undersøgt 1978-2008

Havørredens yngel skal generelt leve mindst to år i bækken,
før den trækker ud som smolt

Ørredynglen i Brandstrup Bæk

Gns. 6,4 cm lang om efteråret 1978-2008
(6,6 cm i 2019)

Smoltalder Brandstrup Bæk 1987-1999

Gns. 2,2 år - stort set ingen etårs-smolt, flest toårs

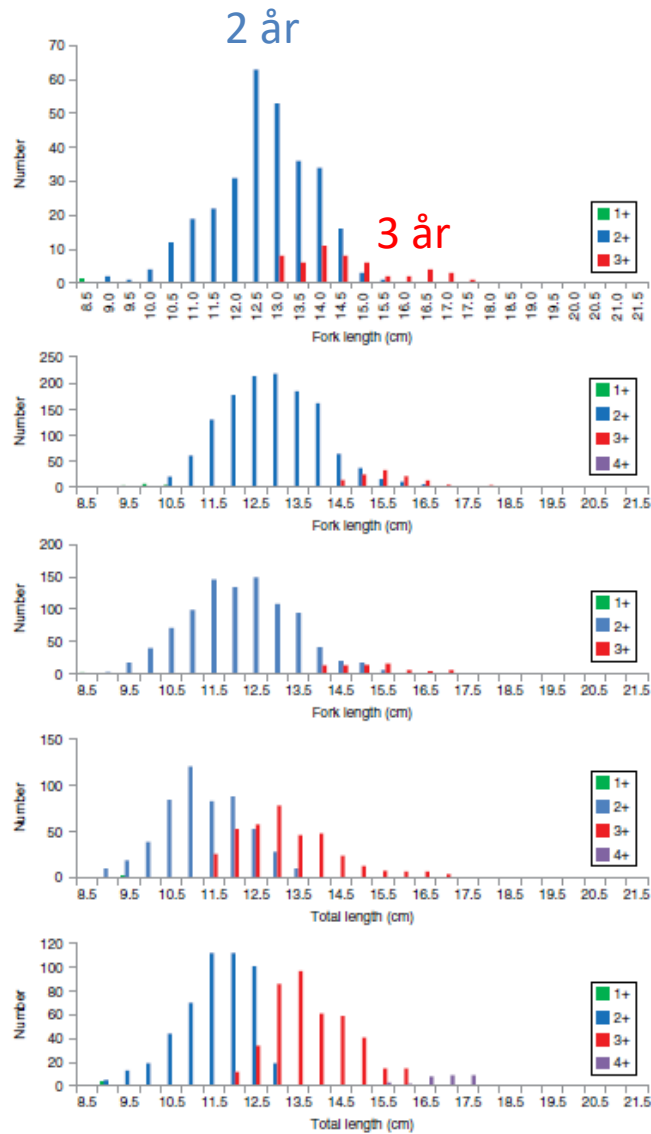
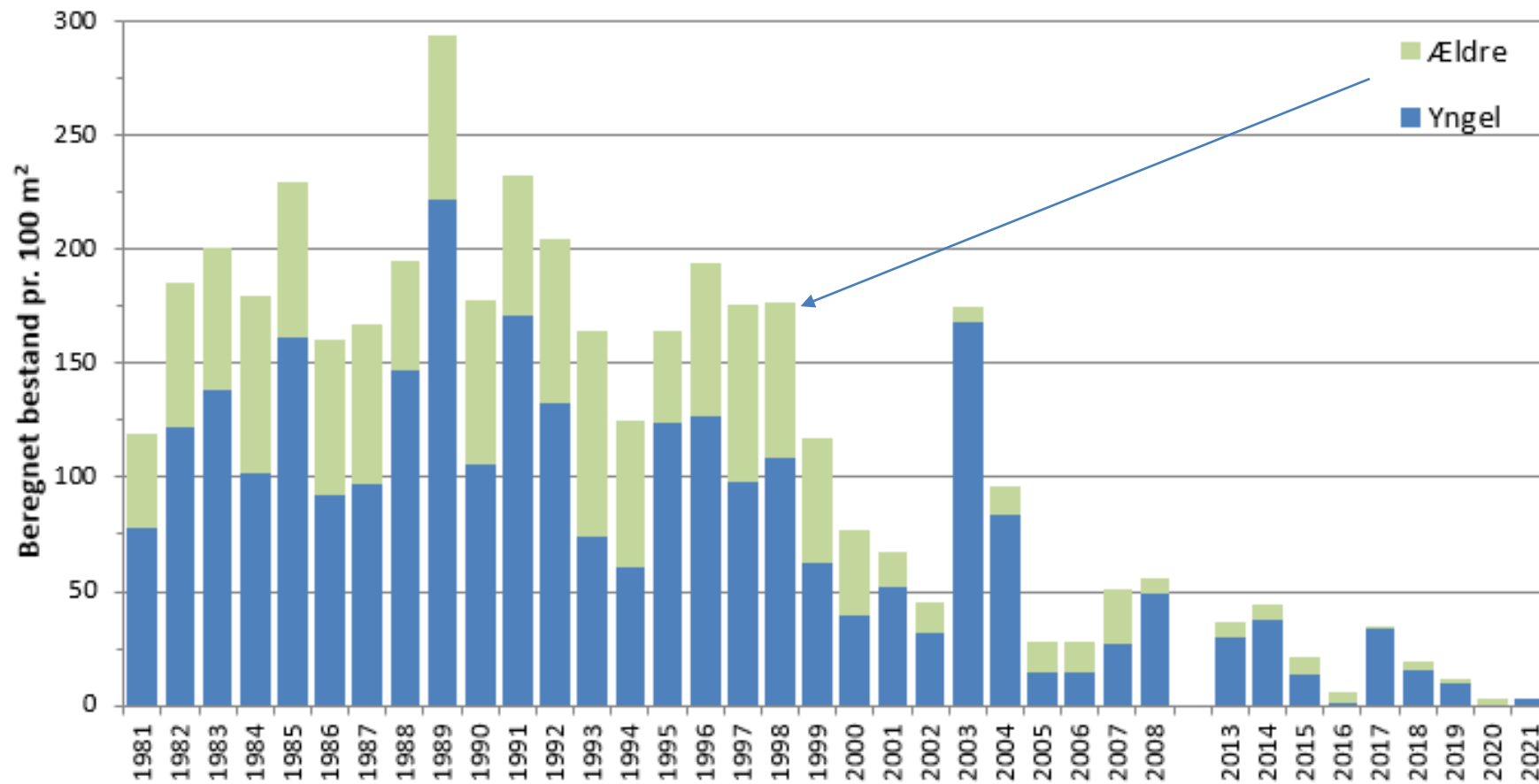

Figure 14.10 Brandstrup Baeck. Length distribution of smolt; years: 1987, 1990, 1991, 1998 and 1999.

Brandstrup Bæk

Frem til 2000 var der en stor naturlig bestand af ørred fra gydning
35 % af bestanden var mindst et år gamle (kaldet "ældre")

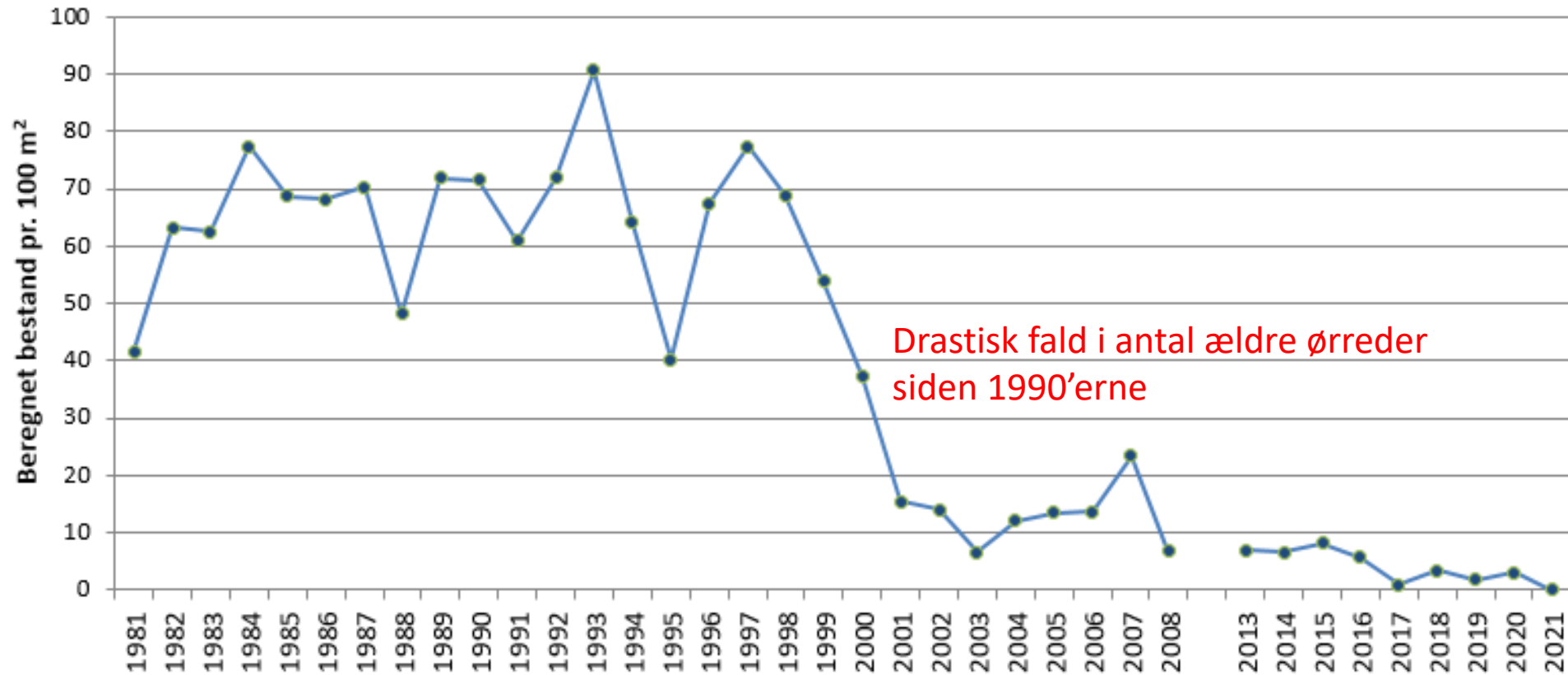

Data fra DTU Aqua

Data fra Favrskov Kommune

Ældre ørreder i Brandstrup Bæk

Drastisk fald - dermed udvanderer der nu kun få smolt

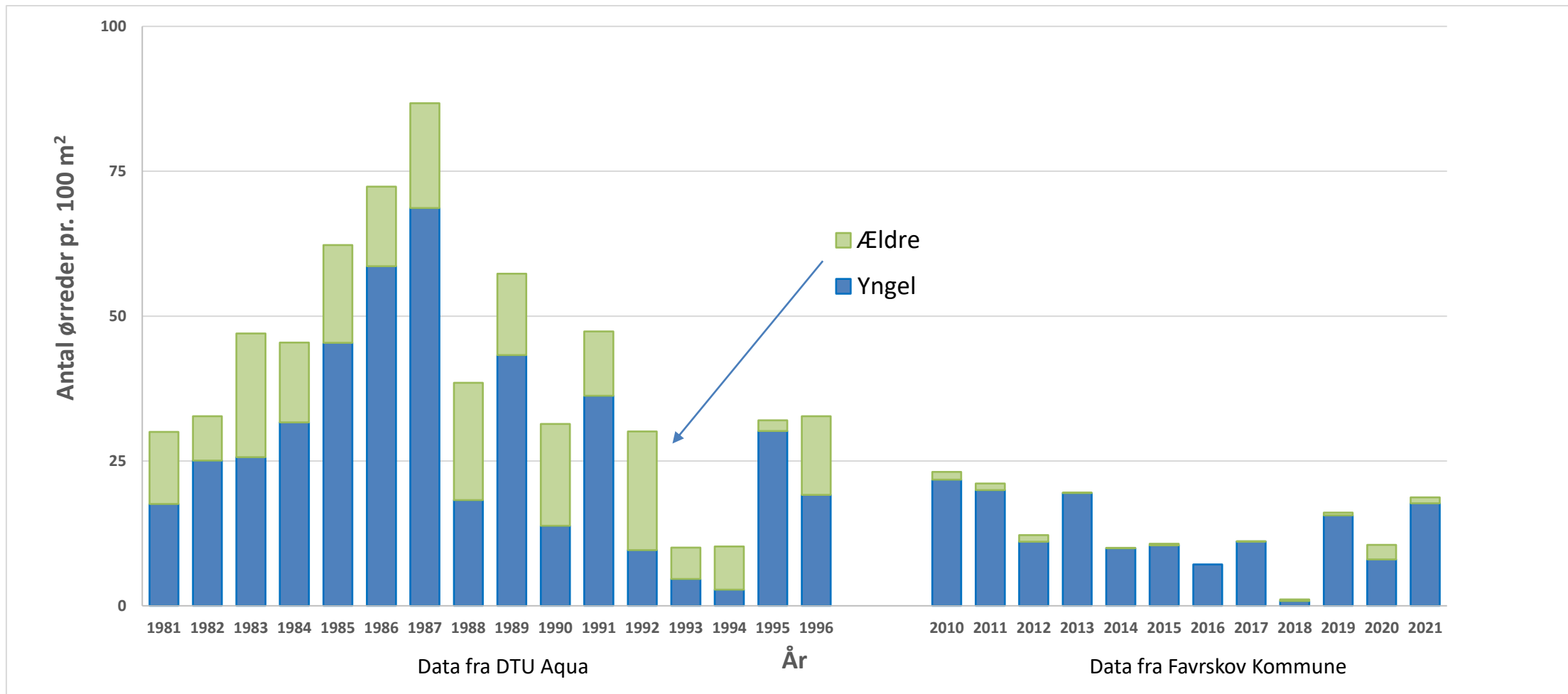

Data fra DTU Aqua

Data fra Favrskov Kommune

Tjærbæk ved Langå - 32 % ældre ørreder frem til 1996

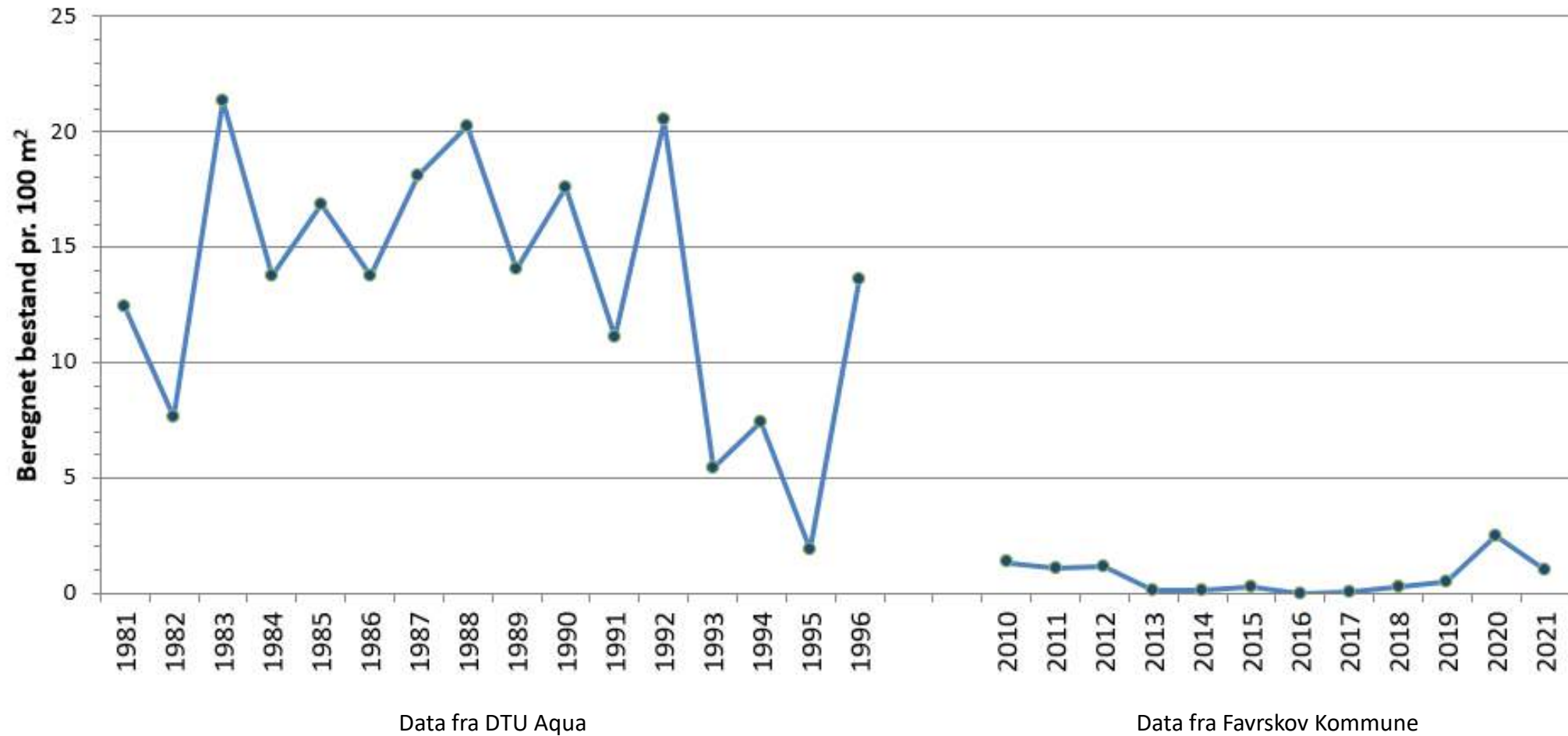
nu er der næsten ingen, som kan blive til smolt

Tjærbæk – bestand af ældre ørreder siden 1981

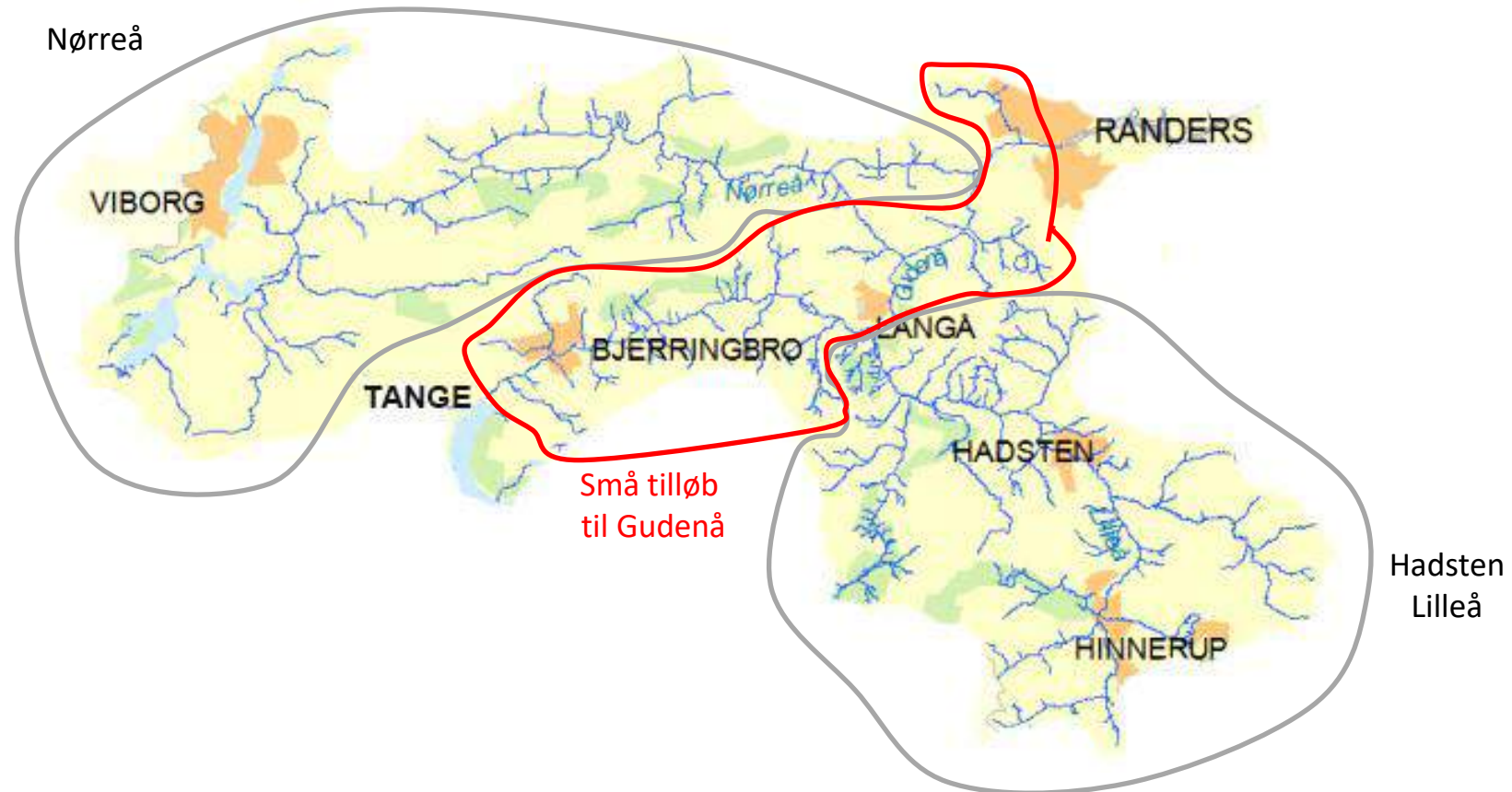
(samme data)

Udviklingen i 3 delområder ved Gudenåen siden 1993

- De små tilløb til Gudenåen mellem Tange og Randers
- Hadsten Lilleå-systemet
- Nørreå-systemet

Tilbagegang for ørredyngel alle steder

I forhold til 2010 var bestandene af yngel i 2019 reduceret til

- 20 % i Gudenåens små tilløb
- 61 % i Hadsten Lilleå-systemet
- 50 % i Nørreå-systemet

beregnet som det gennemsnitlige antal yngel

Smoltificering og klima

Klimaforandringer forventes at medføre øget vækst af ørredyngel i vandløb
Det kan på sigt betyde ændring i smoltalderen, så de trækker tidligere i havet

Men det kan ikke umiddelbart forklare den pludselige tilbagegang for ørreden i Brandstrup Bæk eller andre små tilløb til Gudenåen, hvor ynglen stadig vokser langsomt

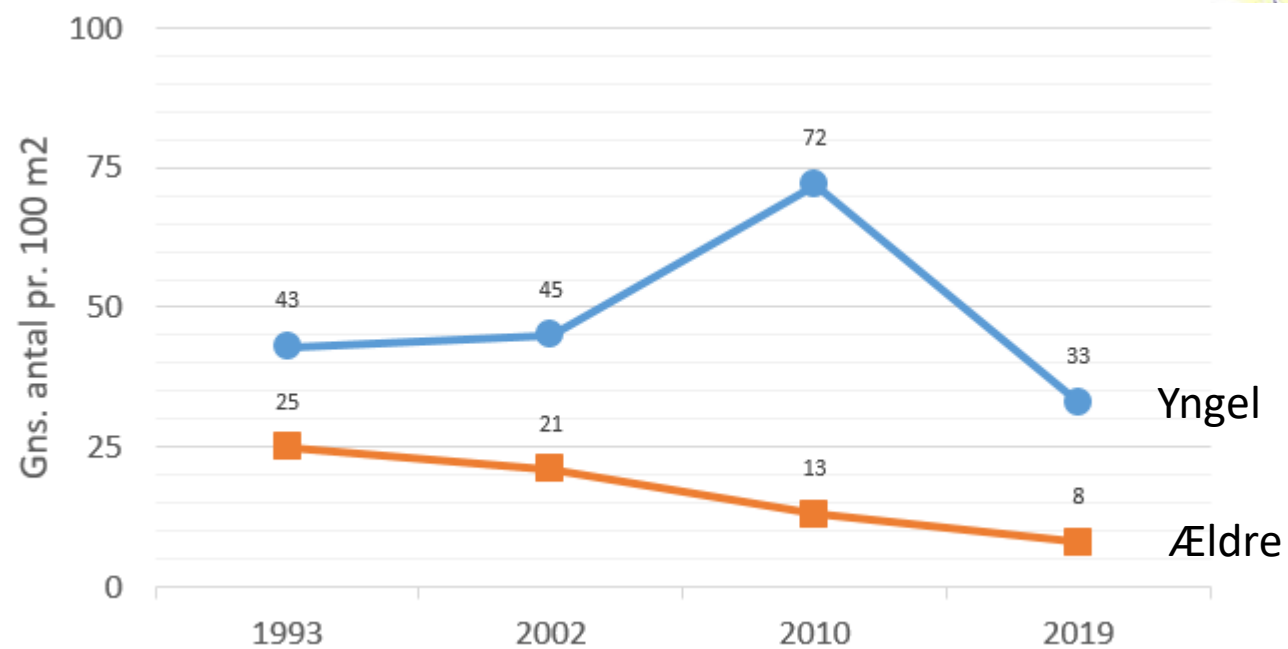

Små tilløb
til Gudenå 2019
- 80 % tilbagegang
for yngel siden 2010

Gudenåens gydevandløb

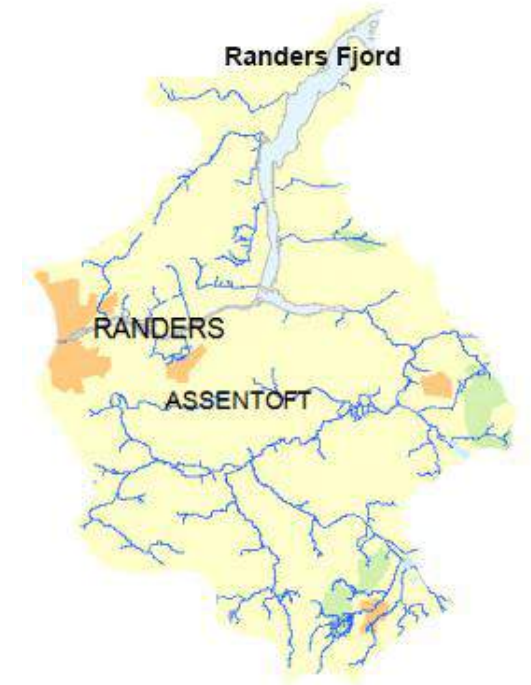
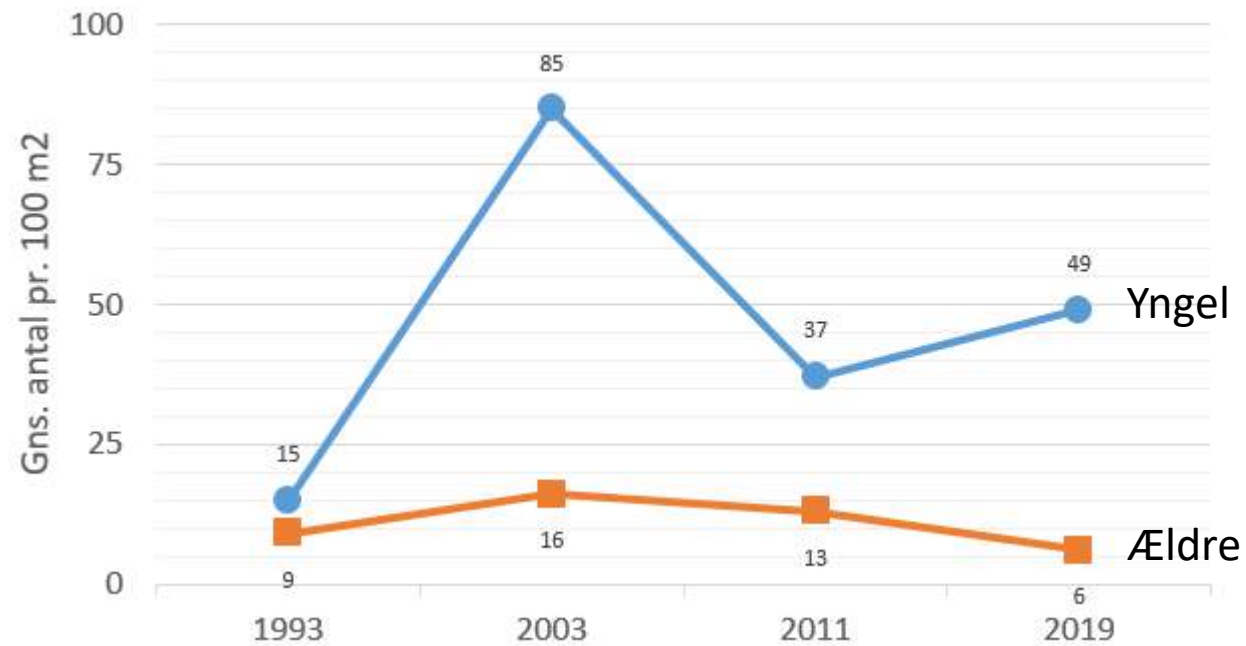
En del yngel frem til 2010, så færre yngel

Konstant faldende antal ældre ørreder siden 1993

Tilløbene til Randers Fjord

Mere yngel siden 1993 - **men færre ældre ørreder ???**

Prædation ?

3 oddere samtidig i Brandstrup Bæk 2020 må forventes at kunne æde en del ørreder
Men hvor ofte har der været fiskeædende rovdyr – og hvilke arter ?

Fotos fra DTU Aquas vildtkamera i Brandstrup Bæk, januar 2020

Relevant opslag på facebook (Sejbæk, tilløb til Karup Å))

12 døde opgangsfisk op til 90 cm (odder)

30 ørreder i smoltstørrelse i en skarvmave

Peder Skødt Lundsgaard

30. december 2021 kl. 13.04 · 🌐

Kameraprojektet ("Havørreden tilbage til Gudenåen") Et års undersøgelser af fisk og fiskeædende rovdyr i 2021-2022

Kan fiskeædende rovdyr have en væsentlig negativ betydning for fiskebestandene ?

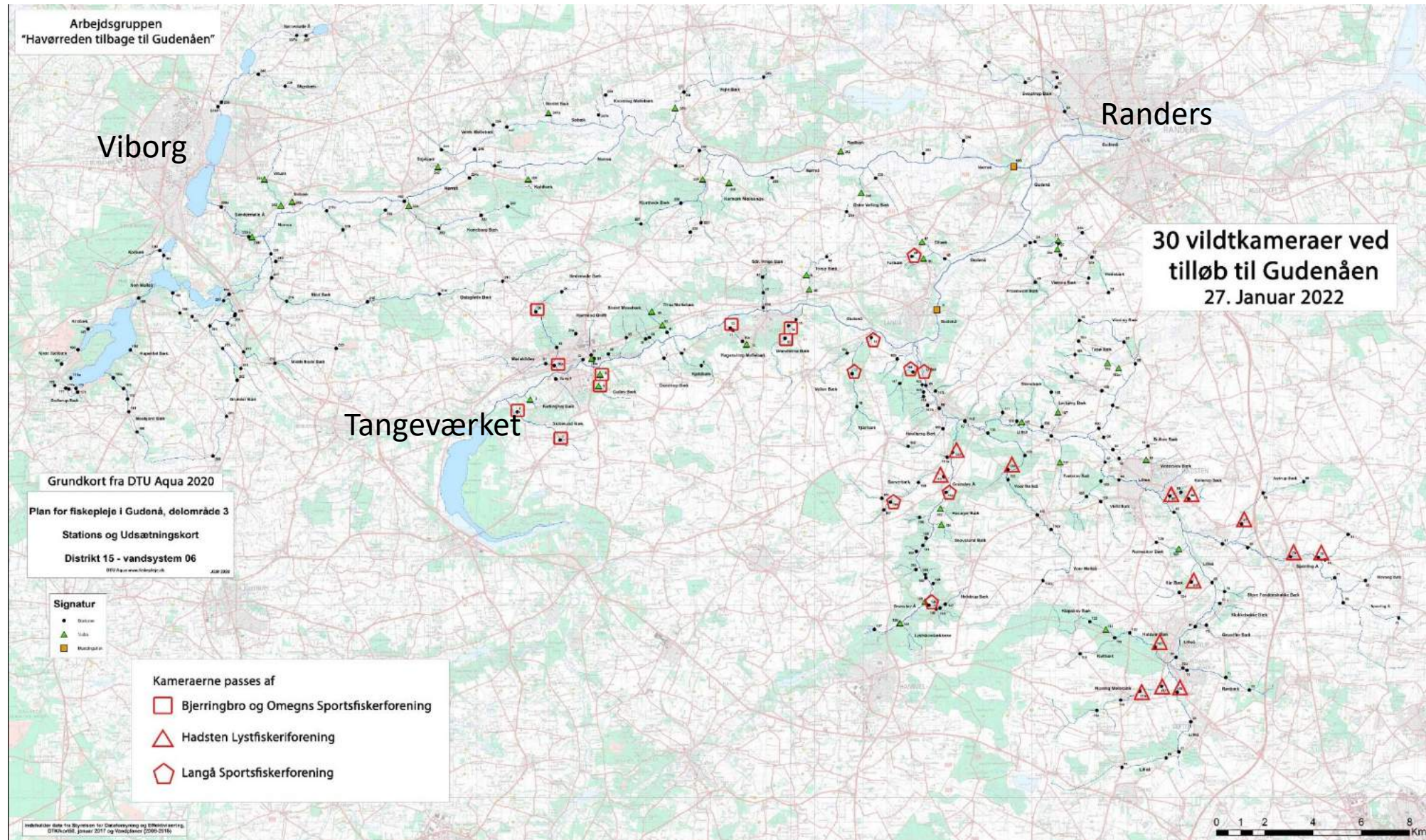

26 små vandløb med de bedste ørredbestande i tilløb til Gudenåen og Randers Fjord udvalgt til kameraundersøgelser

- 38 ens vildtkameraer (start 1. okt. 2021)
- Et års standardiseret drift samme sted (dvs. alle årstider) – passes af frivillige
- Fiskebestanden undersøgt 34 steder før/efter undersøgelsen
(bestandsanalyser ved elektrofiskeri, udført af kommunerne og DTU Aqua)

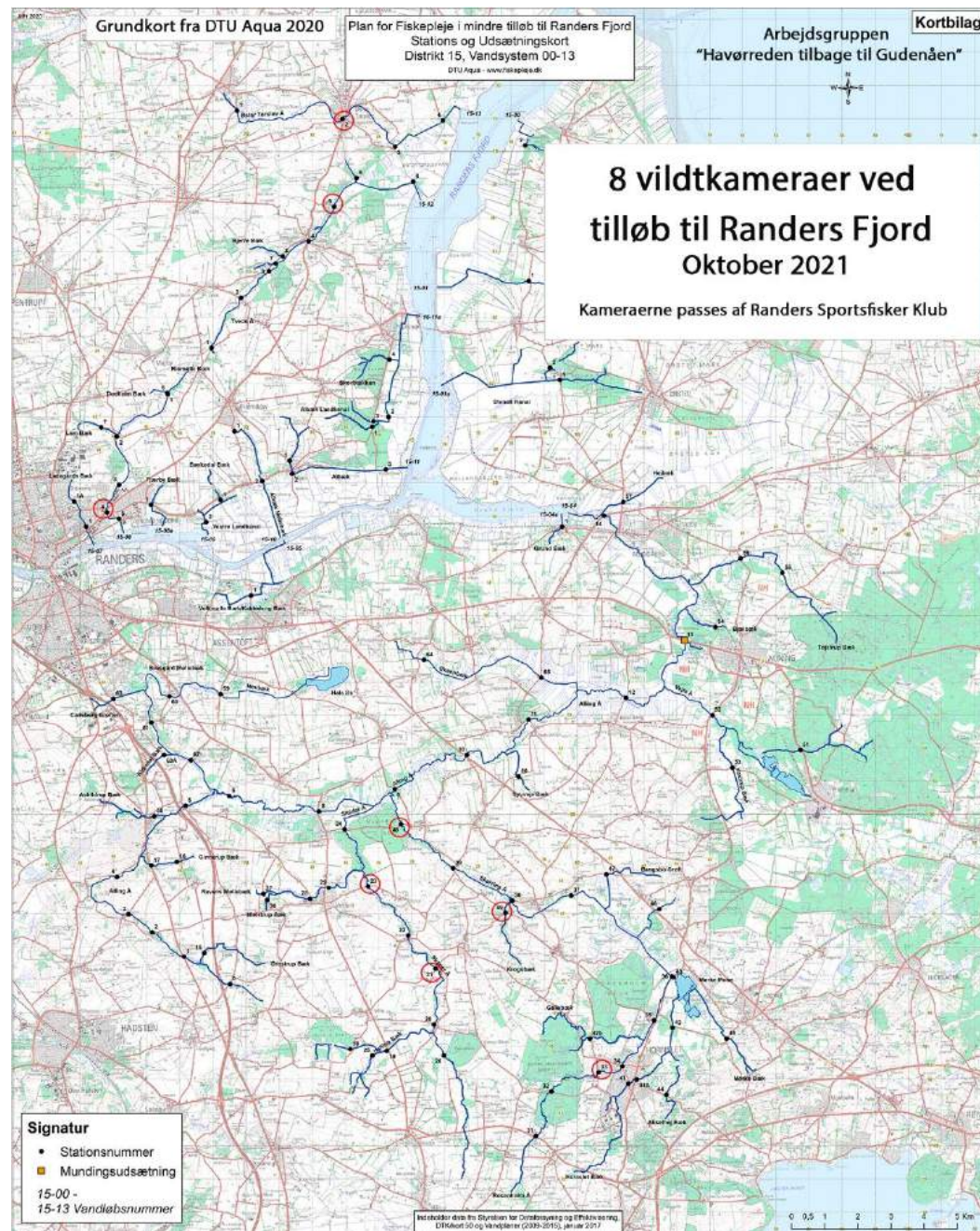

Gudenå - kameraer i små vandløb (gns. 2 m brede) med de bedste fiskebestande i 2019 (her er der føde til rovdyr)

Også 8 kameraer i små tilløb til Randers Fjord

Referenceområde til sammenligning med Gudenå

Fiskeundersøgelser 2021 i udvalgte vandløb med vildtkamera

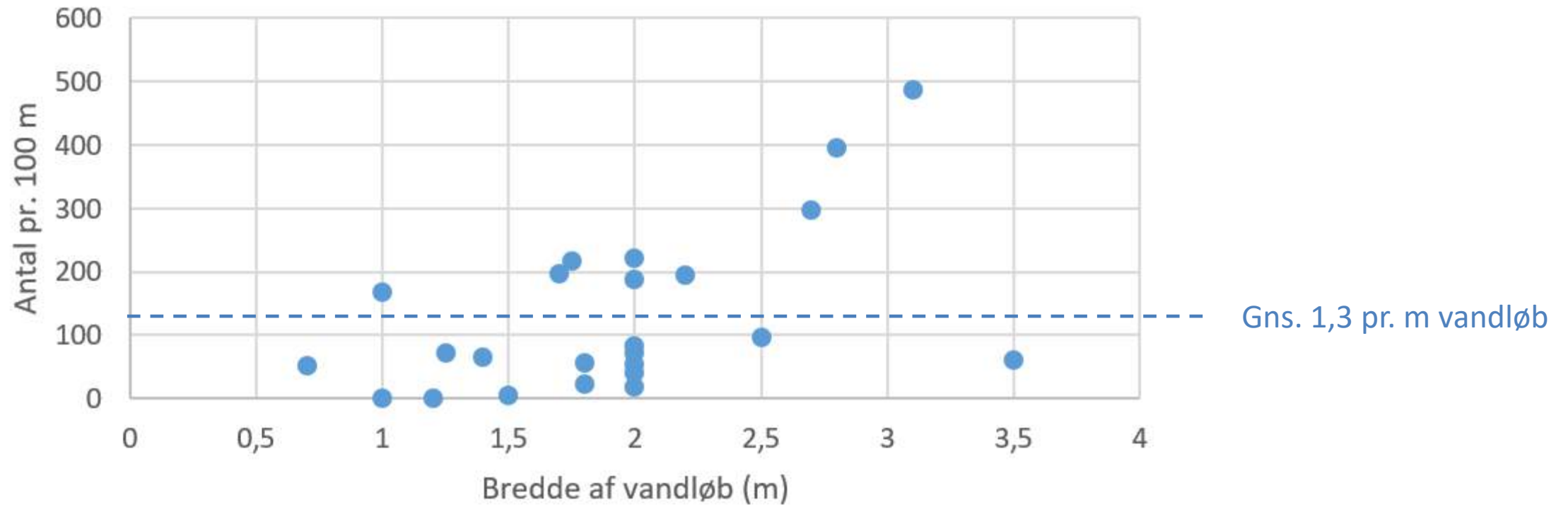
Bestandsanalyser

- 24 steder i 15 tilløb til Gudenåen
- 10 steder i 7 tilløb til Randers Fjord

Elfiskeri udført af kommunerne, DCV og DTU Aqua med hjælp fra sportsfiskerne

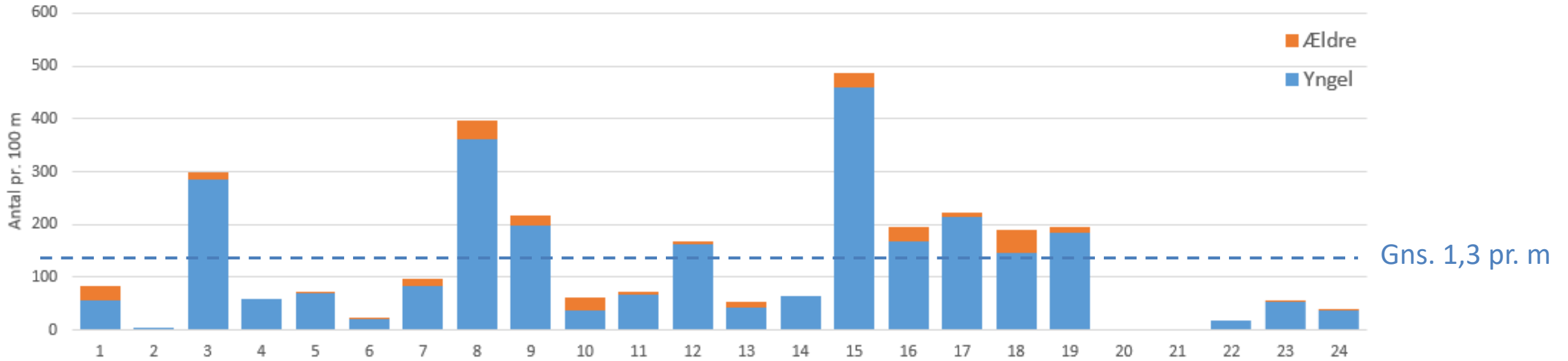
Samlet bestand af ørred og laks i udvalgte tilløb til Gudenåen 2021

95 % ørreder, kun 5 % laks

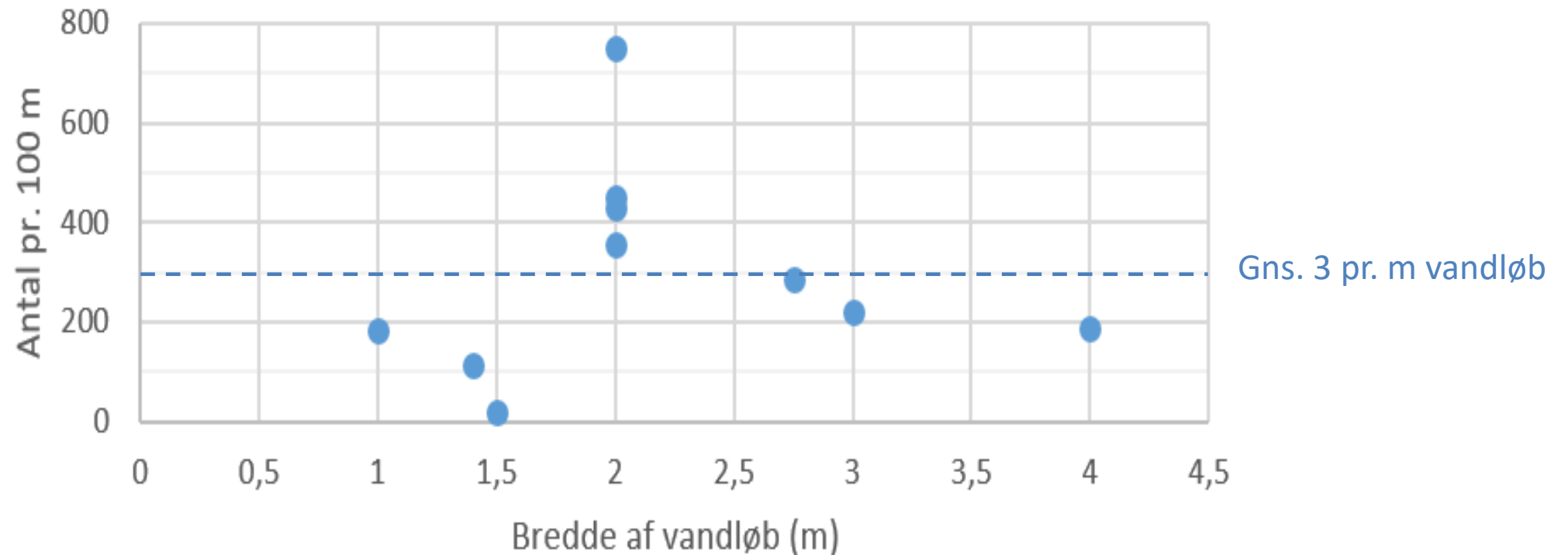

Gudenåens tilløb 2021

91 % yngel, 9 % ældre

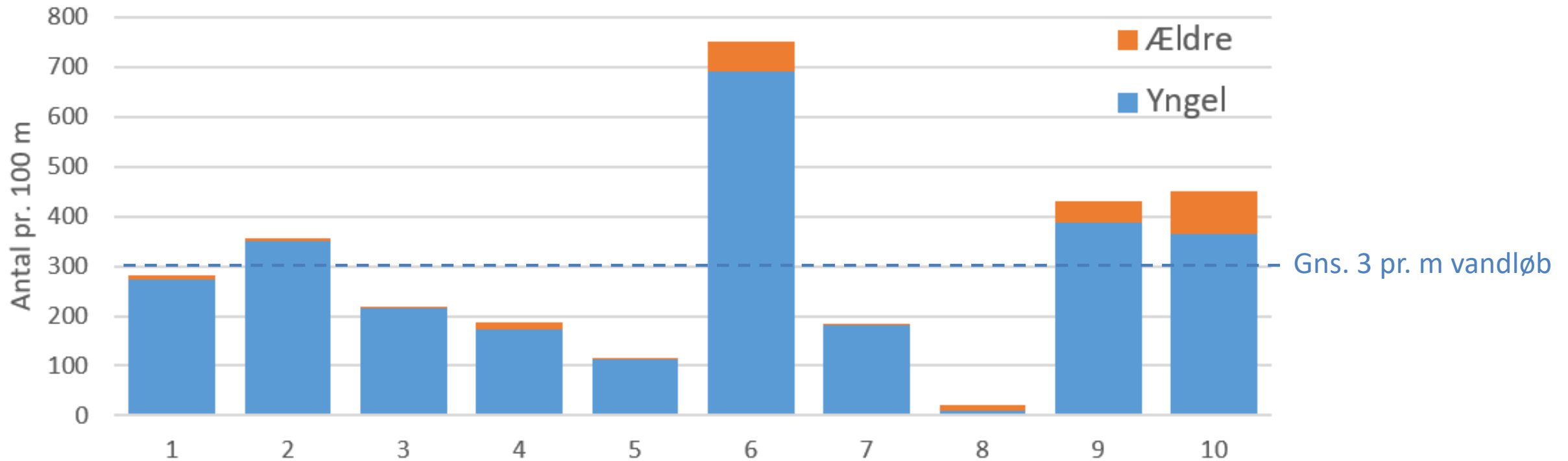
Bestand af ørred i udvalgte tilløb til Randers Fjord 2021 (kun fanget en enkelt lille laks)

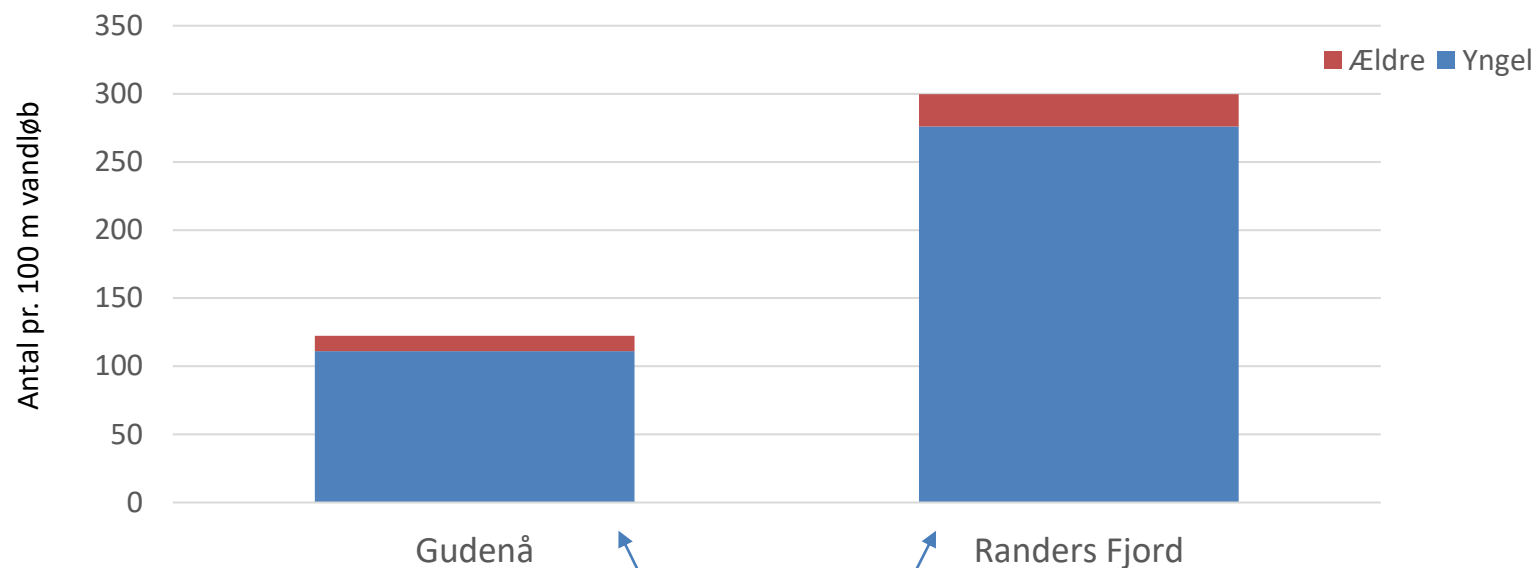

Ørredbestanden i udvalgte tilløb til Randers Fjord 2021

92 % yngel, 8 % ældre

Kun 8-9 % ældre ørreder i de bedste tilløb til både Gudenåen og Randers Fjord 2021

Nye undersøgelser i efteråret 2022
Bliver ynglen et år ældre ?

Foreløbige resultater fra 34 kameraer, februar 2022
(en mild vinter, ikke meget frost)

- Opstart 1. okt. 2021
- Data allerede indtastet i DTU Aquas regneark
- Gns. 111 døgn med drift af kamera
- Gns. bredde af vandløb 2,0 m

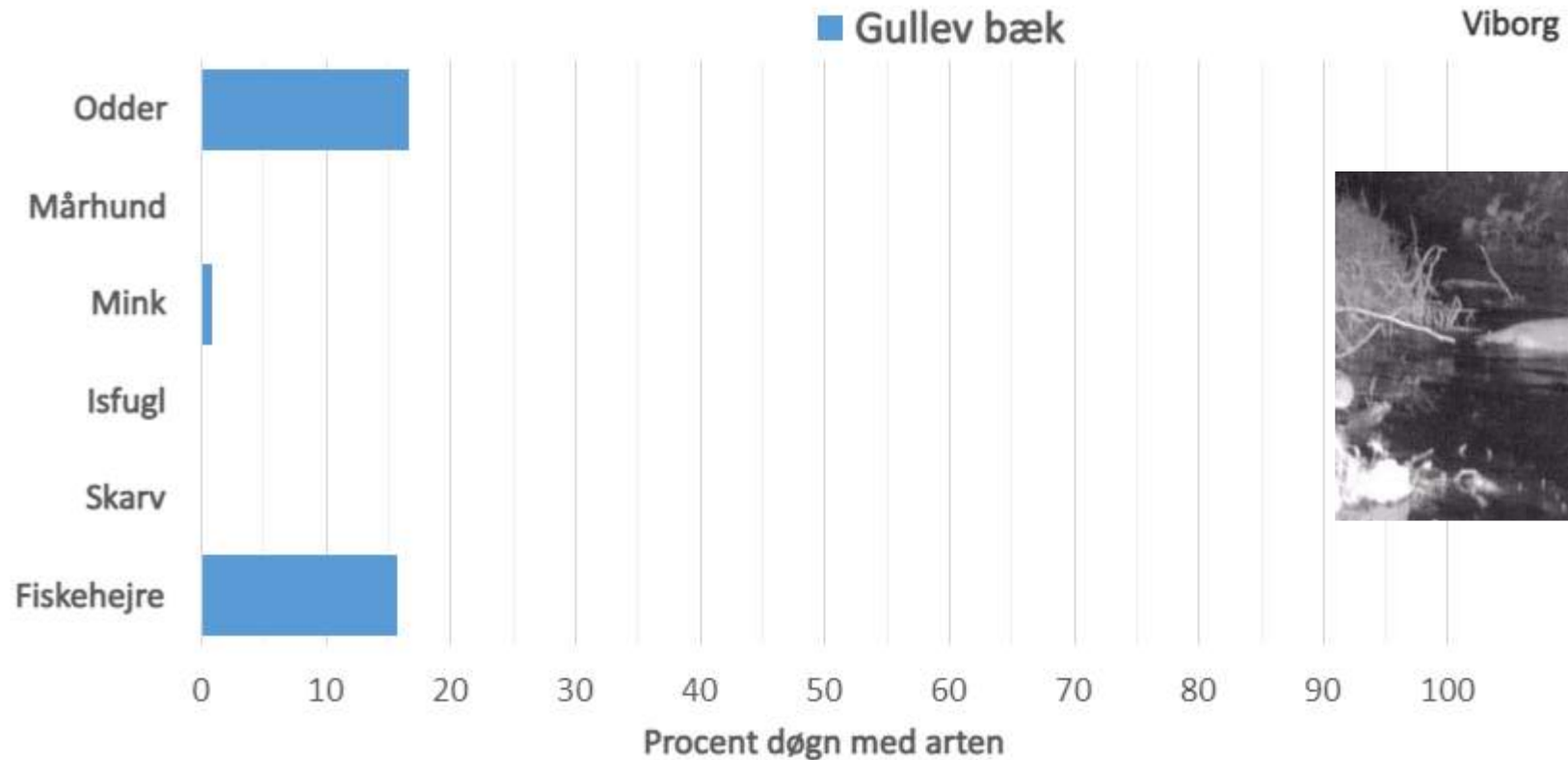
Der kan være flere arter på en gang ..

Spørring Å
22. januar 2022

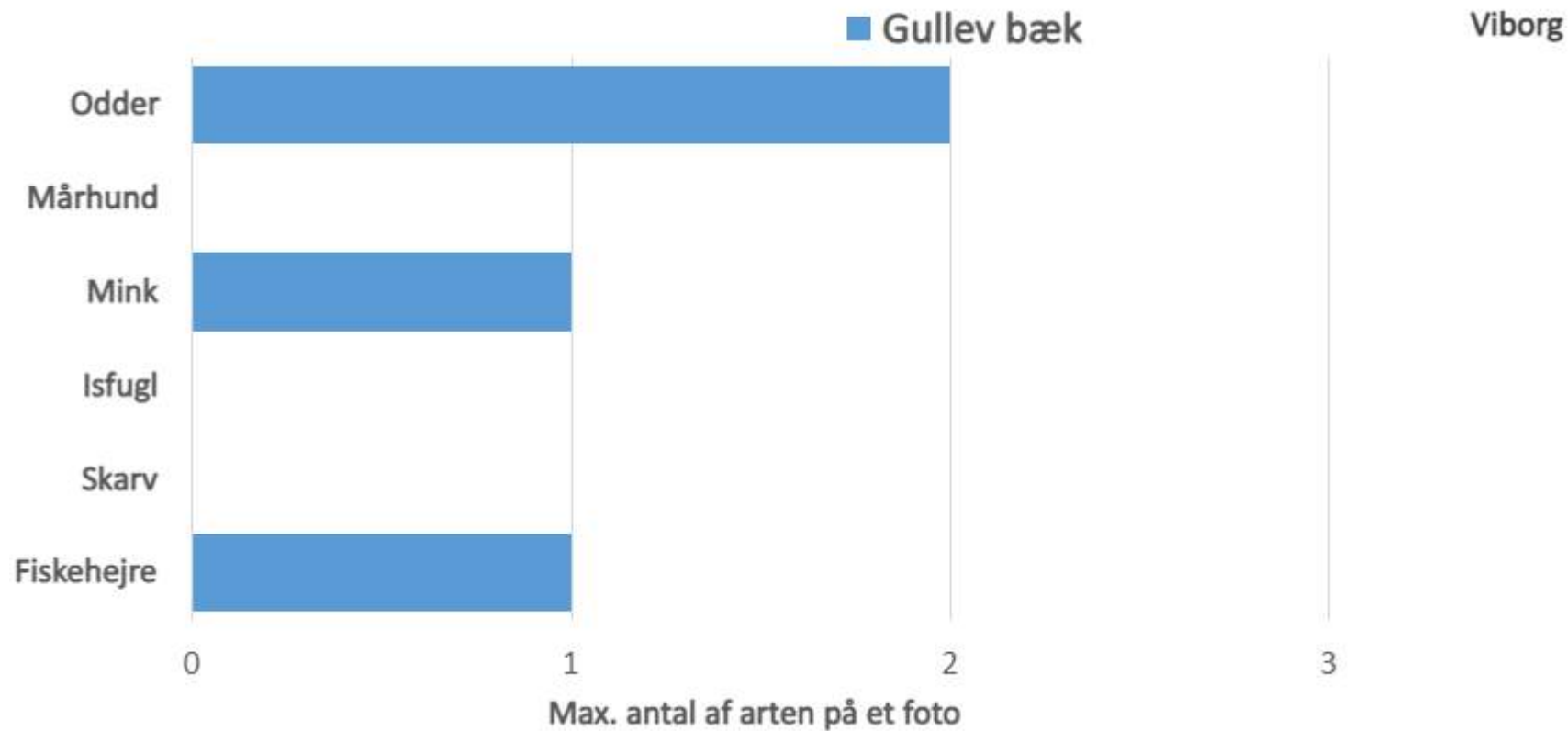
Tre arter af rovdyr i Gullev Bæk ved Bjerringbro (1 m bred)

Fiskehejre og odder ca. en gang om ugen, mink kun set en gang

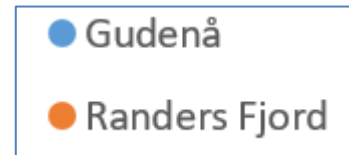
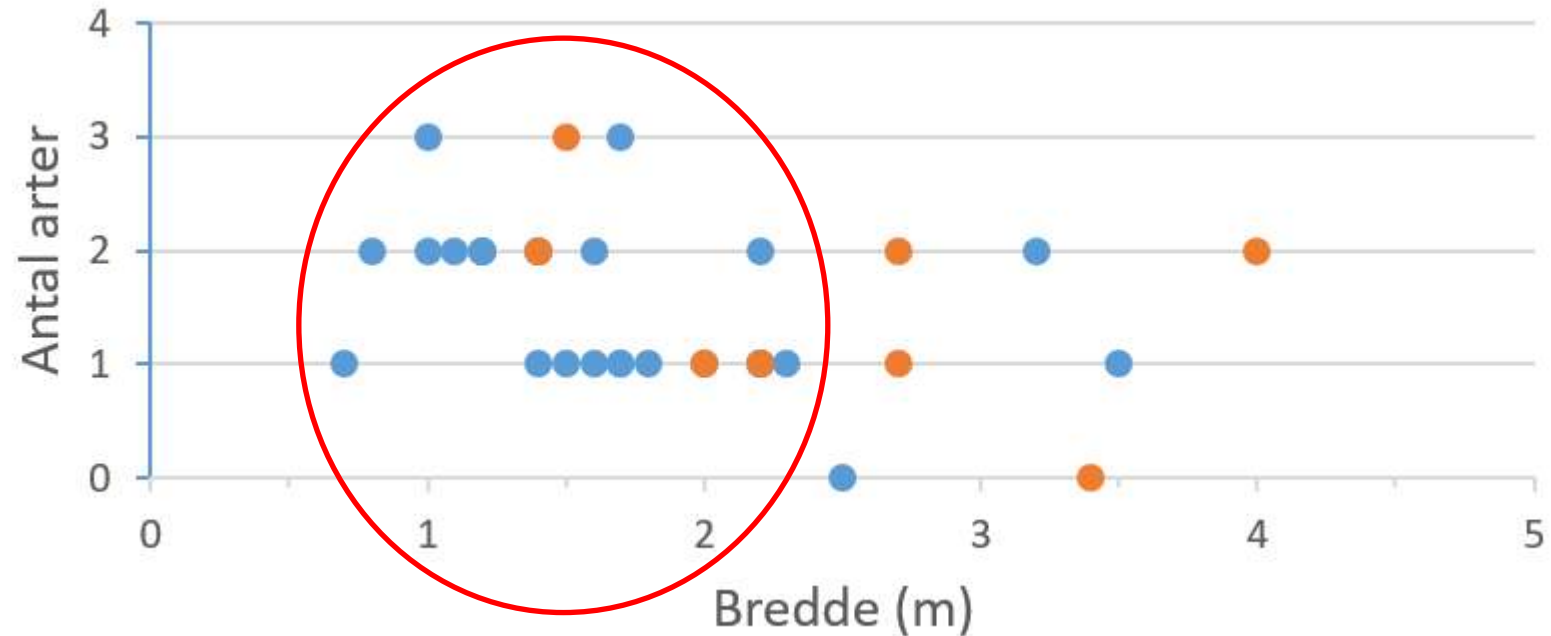
To oddere observeret samtidig

Mink og fiskehejre var alene

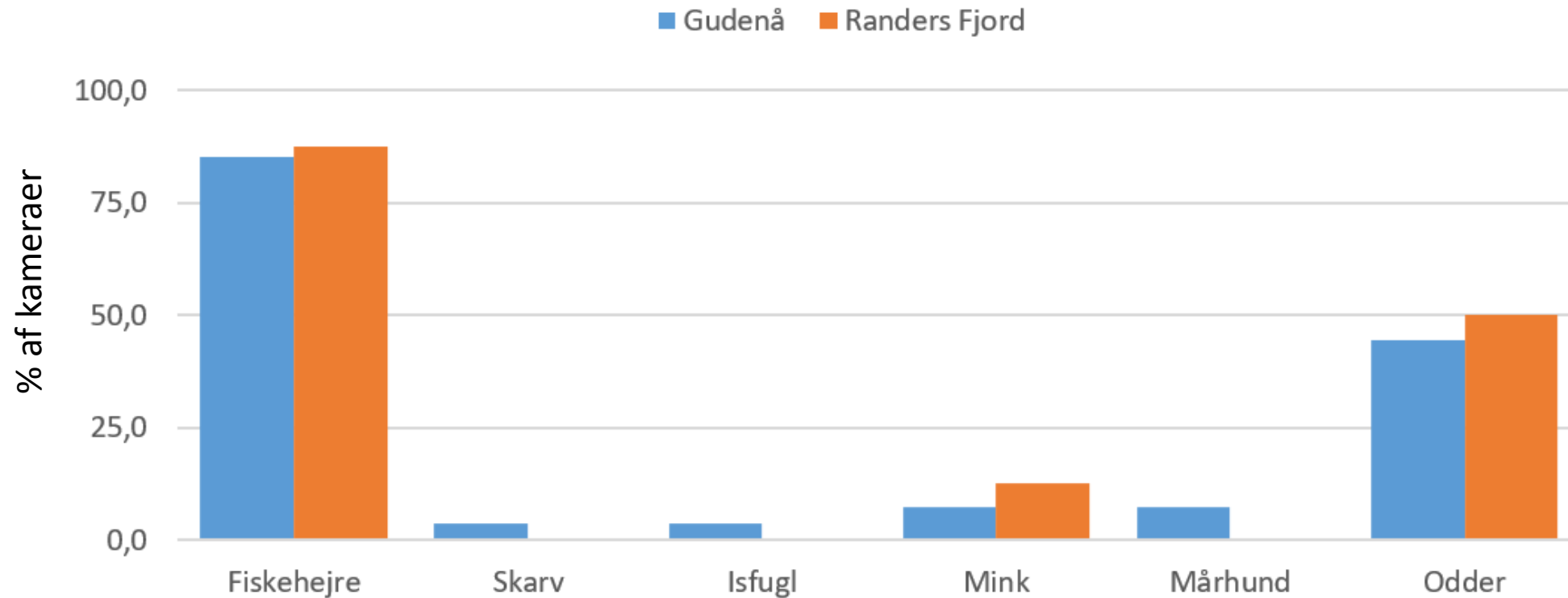

Alle kameraer

- Vandløbene er gns. 2 m brede
- 94 % kameraer med rovdyr
- Gns. 1,5 arter af rovdyr
- **Rovdyr i alle de små bække !**

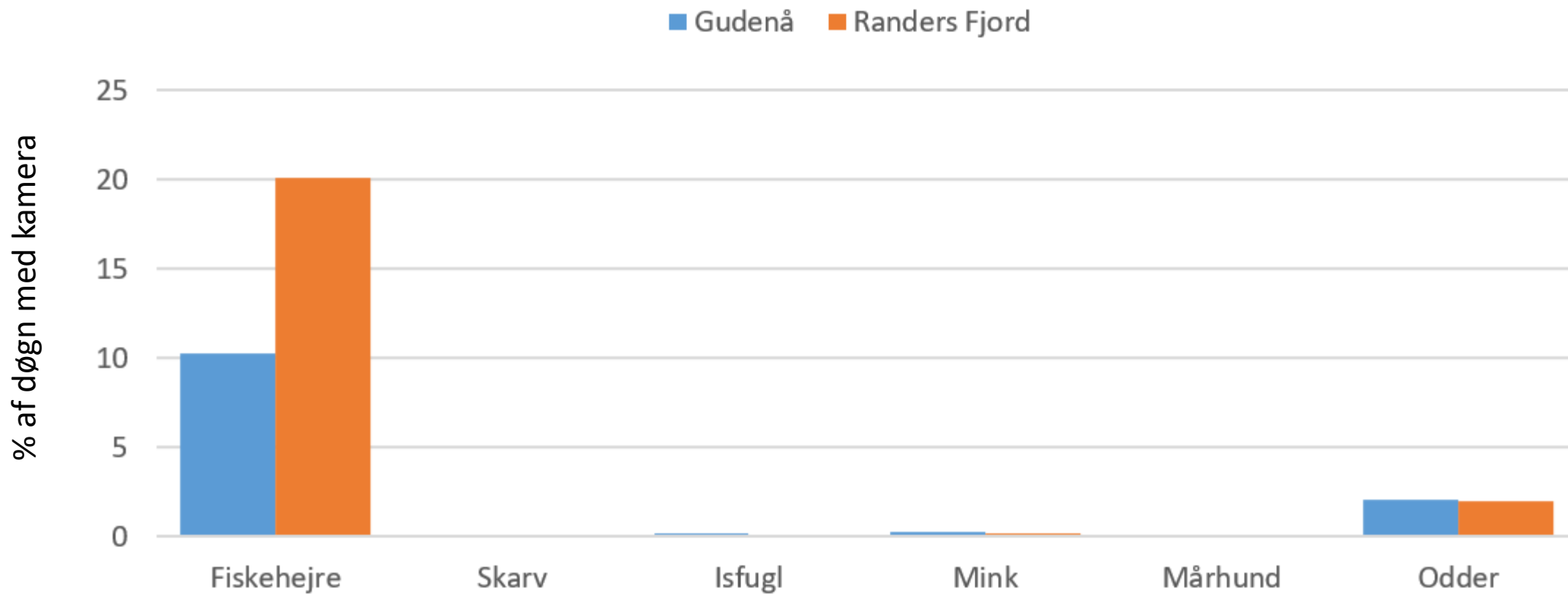

Fiskehejre på ca. 85 % af lokaliteterne
Odder på ca. 46 %
Andre rovdyr sjældne (oktober kvartal 2021)

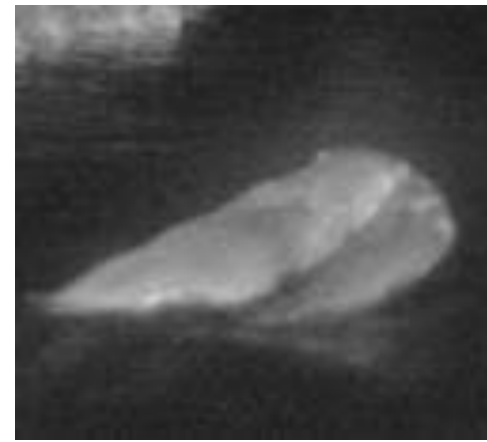
**Fiskehejren kommer ofte (gns. 10-20 % af alle døgn)
Odderen er sjælden, kun ca. 2 % af alle døgn**

Fiskehejre ved Tvede Å 21. nov. 2021

**Efter tre måneder havde kameraerne dokumenteret,
at fiskehejre og odder æder ørreder i havørredens gydevandløb
- også i de små bække**

Fiskehejrer med store ørreder

Oddere med store ørreder

Hvilke fiskeædende rovdyr er der i vandløbene i resten af året ?

Det vil kameraprojektet også vise

Når kameraerne er taget hjem ca. 1. oktober 2022

Nye fiskeundersøgelser på de samme strækninger, som blev elfisket i 2021
Overlevede ynglen fra 2021 (og blev 1½ år gamle i 2022) ?

Kameraprojektet

Vurdering af de enkelte arter af fiskeæderes betydning for fisk

Samlet statusrapport over resultaterne

Fortsat arbejde med at forbedre fiskebestandene

I de bedste ørredvandløb 2021

var der 9 m mellem de ældre ørreder ved Gudenåen og 4 m ved Randers Fjord

Det kan forbedres ved at sikre flere fiskeskjul, så fiskene ikke dør inden gydningen

Nyt tema igangsat om at sikre flere skjul og variation i vandløbene

- Bevar "naturligt rod", som ikke skaber oversvømmelser og spærringer
- Skab mere variation ved udlægning af grene etc.

Grene langs bredden skaber gode skjul for fisk og smådyr - uden oversvømmelser

NB. Kommunen og lodsejeren skal godkende, hvordan man laver fiskeskjul

